

kom op voor
inclusie

JAAARVERSLAG

2017

Gelijke Rechten voor Iedere Persoon met een handicap vzw

JAAERVERSLAG 2017

**Gelijke Rechten voor Iedere Persoon met een handicap
(GRIP vzw)**

Vooruitgangstraat 323, 1030 Brussel
02 214 27 60
info@gripvzw.be
www.gripvzw.be

If we move too fast,
we'll break things.
If we move too slow,
we'll miss things.
And if we don't move at all,
we won't see things
for how beautiful they truly are.

R.M. DRAKE

Als we te snel bewegen,
gaan we dingen stuk maken.
Als we te traag bewegen,
gaan we dingen missen.
En als we helemaal niet bewegen,
gaan we niet zien
hoe mooi de dingen
werkelijk zijn.

VRIJ VERTAALD UIT HET ENGELS

VOORWOORD	6
OPBOUW	8
2017 IN VOGELVLUCHT (de 10 centrale acties in 2017)	9
UITDAGING I: Onze maatschappij wordt meer inclusief	10
OD1. Recht op inclusief onderwijs: we versterken het recht op inclusief onderwijs	10
OD2. Recht op inclusief werk: we komen op voor betaald werk voor iedere persoon met een handicap	13
OD3. Recht op een menswaardig leven: we komen op voor voldoende inkomen voor iedere persoon met een handicap	15
OD4. Recht op wonen: we komen op voor een toegankelijke en betaalbare woning voor iedere persoon met een handicap	18
OD5. Recht op ondersteuning: we versterken het recht op voldoende ondersteuning en de zelfbeschikking daarbij	20
OD6. Door te investeren in expertise over gelijkekansenbeleid voor personen met een handicap stimuleren en ondersteunen we het Vlaams gelijkekansenbeleid	22
OD7. We versterken de implementatie van het VN-Verdrag inzake de Rechten van Personen met een Handicap (VRPH)	24
UITDAGING II: In Vlaanderen komt er een omslag in de kijk op handicap	25
OD8. De sensibilisatie van GRIP ondersteunt de omslag in kijk op handicap	25
OD9. We verbinden specifieke sensibilisatie aan de 5 actielijnen inclusie	26
OD10. We sluiten vanuit 'kijk op handicap' aan bij relevante thema's in de actualiteit en vraagstukken in verband met handicap	28
OD11. We bieden vorming en informatie over inclusie en kijk op handicap aan specifieke doelgroepen	28
OD12. GRIP werkt samen met de VRT en andere mediamakers	30
OD13. Handiwatch zetten we in als interactief forum voor media-analyse	30
OD14. GRIP draagt bij tot de verdere ontwikkeling van Disability Studies in Vlaanderen	31

UITDAGING III: GRIP vervult zijn rol als voortrekker en aanjager	32
OD15. We verhogen de (naam) bekendheid van GRIP bij personen met een handicap	32
OD16. GRIP zorgt voor maatschappelijke beweging en publieke actie	33
OD17. GRIP ondersteunt en werkt samen met andere emancipatorische verenigingen en bewegingen van personen met een handicap	34
OD18. GRIP positioneert zich als expert gelijke rechten, gelijke kansen en inclusie van personen met een handicap	34
OD19. GRIP communiceert als expert over gelijke rechten, gelijke kansen en inclusie van personen met een handicap	35
OD20. Ervaringsdeskundigen staan aan het stuur van de vereniging	37
OD21. Standpunten en voorstellen van GRIP worden opgebouwd vanuit ervaringsdeskundigheid	39
OD22. We versterken de bekendheid bij, netwerking en samenwerking met andere handicaporganisaties	40
OD23. We versterken de bekendheid bij, netwerking en samenwerking met niet-handicaporganisaties en verschillende niveaus	41
OD24. Op GRIP werkt een gemotiveerd en professioneel team	42
OD25. Financiering en andere voorwaarden voor een duurzame werking worden ingevuld	43
OD26. GRIP belicht en ondersteunt goede voorbeelden van inclusie	43
OD27. GRIP onderzoekt en ondersteunt juridische stappen om de rechten van personen met een handicap waar te maken	44
OD28. GRIP biedt vorming over gelijke rechten, gelijke kansen en inclusie	45
BIJLAGEN:	
Ledenlijst AV sinds de AV op 21 november 2017	46
Ledenlijst RvB sinds de AV op 21 november 2017	46
Lijst met afkortingen	47

We leven in een tijd van timing, deadlines, procedures en kwaliteitstests. Het kan allemaal niet vlug genoeg gaan. En om uit te maken of er kwaliteit geleverd wordt, bestaan er dus testen. Je laat je auto zomerbanden opleggen en enkele dagen later word je opgebeld om te vragen of je tevreden bent over je garage. Garages kunnen dat blijkbaar niet meer zelf aanvoelen. Neen, ze dienen een bureau in te huren om de tevredenheid te bevragen.

Met de sociale media weten we zeer veel van elkaar, maar toch zijn er nog gegevenheden die verkeerd ingeschat worden. Situaties waar alleen insiders weet van hebben. Neem nu ons leven met een handicap. Alles goed geregeld in Vlaanderen. Dat denkt de man/vrouw in de straat. Maar ervaringsdeskundigheid lijkt hier de enige echte kwaliteitstest die aangewezen is. Vooral families die ermee te maken hebben kunnen de juiste inschatting maken. Als rolstoelgebruiker rijd ik al een tijdje op deze aardkloot rond en heb ik ervaring genoeg om te kunnen vertellen dat mensen onze gevoelens en verlangens veelal compleet verkeerd inschatten. Ook de makers van tv-programma's hebben dat nu ontdekt. Kennis maken met handicap is hot tegenwoordig.

Medelijden en "zorgen voor" zijn nog steeds de formules die de goegemeente voor ons in petto heeft. We leven in een prestatimaatschappij, maar personen met een handicap hoeven zich niet te bewijzen. Buiten komen wanneer het mooi weer is volstaat, gaan werken in weer en wind hoort er niet bij. Mensen met een ernstige beperking die doorsnee gangbare prestaties leveren verkrijgen in onze maatschappij een heldenstatus.

Mensen met een handicap hebben het reeds lastig genoeg. We moeten het hen niet te moeilijk meer maken. Anderen staan in voor de juiste zorg. Op restaurant zullen we aan hun tafelgenoten wel vragen wat er in het bord van de rolstoelgebruiker dient te komen.

Een dergelijke mentaliteit heeft natuurlijk zijn uitwerking op het beleid dat ten opzichte van ons gevoerd wordt. 'Inclusief' vindt men een mooi woord, maar niet alles hoeft inclusief te zijn. De

geldende mening is dat gespecialiseerde voorzieningen makkelijker realiseerbaar zijn dan een inclusieve maatschappij. Goed zorgen voor de mensen is de hoofdbetrachting. Perspectieven bieden voor wanneer de mantelzorg wegvalt. Inclusie is dan meer iets voor de wekelijkse uitstap.

De cijfers van de Inclusiespiegel Vlaanderen 2016 liegen niet. In tien jaar tijd is er zo goed als geen vooruitgang.

Het VN-verdrag en regelingen tegen discriminatie, dat konden ze ons niet weigeren. Maar waar blijven de uitvoerende maatregelen?! Dergelijke procedures en deadlines passen blijkbaar (nog) niet in de jachtige timingprogramma's.

"Personen met een handicap zitten gevangen in hun lichaam" hoor je wel eens. Neen, fout, we zitten gevangen in de bovengeschetste mentaliteit en het gebrek aan maatregelen die daaruit voortvloeit. Kleine uitkeringen, wachtlijsten en nepmaatregelen vormen onze gevangenis. Velen van ons krijgen levenslang!

Na 2020 komt er wel weer een andere snoepdoos waarop we kunnen wachten. Levens gaan voorbij, kansen gaan voorbij. Reeds gans mijn leven hoor ik berichten over plannen en budgetten. Maar wat ik te zien krijg zijn nepmaatregelen. Ik hoor beleidsvoerders die de goegemeente verblinden met ongeloofwaardige goednieuwsshow's. Realisaties die alleen in de sprookjesboeken voorkomen, maar niet in Vlaanderen te zien zijn.

Het beleid kent zijn prioriteiten. De bestelling van gevechtsvliegtuigen kan niet uitgesteld worden. Wachtlijsten horen elders thuis, niet bij defensie.

GRIP krijgt soms het verwijt van revolutie te willen in plaats van evolutie. Maar weet de geachte lezer of er schadevergoeding kan betaald worden voor een onterechte levenslange opsluiting?

Luc Demarez,
voorzitter

De indeling van het jaarverslag is gebaseerd op de 3 grote uitdagingen waar GRIP in het nieuwe meerjarenbeleidsplan 2015 -2019 aan werkt:

UITDAGING I: Onze maatschappij wordt meer inclusief

UITDAGING II: In Vlaanderen komt er een omslag in de kijk op handicap

UITDAGING III: GRIP vervult zijn rol als voortrekker en aanjager

De operationele doelstellingen uit het beleidsplan vind je in de gele vakken. We geven daarbij telkens weer welke activiteiten werden opgezet om deze doelstellingen te realiseren. In de vakken "GRIP in 2017" geven we een samenvatting van de concrete resultaten.

De vakken ILLUSTRATIE verwijzen naar de concrete werking in 2017.

**We gebruiken in dit jaarverslag bewust het woord 'handicap'.
We verwijzen hiervoor naar de basisvisie van GRIP.**

In onze basisvisie en in onze werking leggen we vooral de nadruk op het respect voor de eigenheid en de kwaliteiten van elk individu. We gebruiken het woord handicap omdat we het nodig vinden dit te blijven benoemen zolang mensen sociaal achtergesteld worden omwille van een beperking of chronische ziekte. Niet het individu met een beperking is bepalend voor zijn handicap, maar de samenleving. Een handicap of een groep mensen met een handicap ontstaan pas wanneer mensen met een beperking geconfronteerd worden met obstakels in de buitenwereld en met de gangbare manier van denken. Deze obstakels verhinderen inclusie en de evenwaardige deelname van mensen met een beperking aan de samenleving.

2017 IN VOGELVLUCHT (de 10 centrale acties in 2017)

1. Onze aanbevelingen voor het recht op ondersteuning binnen het inclusief onderwijs hebben we naar voren geschoven via lobbywerk en een rondetafel. Daarbij legden we een focus op de nood aan PAB's.
2. We maakten een cahier met getuigenissen over de financiële situatie van personen met een handicap en de kosten verbonden aan handicap.
3. Cijfers van de wachtlijst voor ondersteuning bij het VAPH hebben we nauwkeurig opgevolgd, met een focus op de wachtlijst PAB voor minderjarigen.
4. We werkten 2 sensibiliserende acties uit. Deze keer lag de focus op wonen en werken.
5. We zijn erin geslaagd om GRIP meer en uitgebreider aan bod te laten komen in de pers.
6. We waren van plan de commerciële mediasector aan te spreken in verband met beeldvorming over handicap, maar dit heeft zich beperkt tot contacten met Panenka ter voorbereiding van het tv-programma Taboe.
7. GRIP nam deel aan de REVA-beurs met een stand, inclusietafels, een debat over wonen en 2 workshops.
8. In oktober lanceerden we onze nieuwe website.
9. Op 18 en 19 november ging het (tweejaarlijkse) Medewerkersweekend door met als focus onze dynamiek als beweging.
10. We versterken onze werking met een aantal nieuwe vrijwillige medewerkers / ervaringsdeskundigen.

UITDAGING I: Onze maatschappij wordt meer inclusief

OD1. Recht op inclusief onderwijs: we versterken het recht op inclusief onderwijs

In 2017 was er veel te doen over inclusief onderwijs, onder meer met de lancering van een **nieuw ondersteuningsmodel**. In februari bracht GRIP hierover reeds een uitgebreide adviesnota uit ('Ondersteuning nodig in de gewone school'), gevolgd door een lobbyronde bij Vlaamse parlementsleden (6 contacten). We sloten ook aan bij 5 overlegmomenten met het kabinet onderwijs. En op onze website zorgden we voor informatie en duiding over inclusief onderwijs aan de hand van meer dan 10 artikelen.

Op 21 april verzorgden we op de REVA-beurs een **workshop over inclusief onderwijs** en het M-decreet. Een gemengd publiek van studenten, ouders en professionals volgden deze workshop (29 deelnemers).

Omdat we vaststellen dat de lange wachtlijsten voor PAB een aanhoudend probleem blijven, en heel wat leerlingen wel deze ondersteuning nodig hebben om te kunnen les volgen in gewoon onderwijs, organiseerden we een **debatlunch** over dit thema. Aanvankelijk wilden we die in het voorjaar opzetten, maar omdat de politieke besluitvorming over het ondersteuningsmodel vertraging opliep, ging deze debatlunch door in het najaar. Op 19 december schoven 3 parlementsleden, 2 parlementair medewerkers, 6 ervaringsdeskundigen, 5 beleidsmedewerkers en 3 GRIP-stafleden aan tafel. We stonden stil bij de positieve ervaringen van assistentie binnen inclusief onderwijs, maar dus ook bij de concrete cijfers in verband met de wachtlijsten.

Debatlunch PAB in onderwijs op 19 december

Op 4 mei spraken GRIP en het Steunpunt voor Inclusie op een **hoorzitting over het hoger onderwijs** in de Commissie Onderwijs van het Vlaams Parlement. Ook in het hoger onderwijs stellen we vast dat personen met een handicap nog heel wat drempels ervaren om echt inclusief onderwijs te volgen.

GRIP blijft verder actieve partner van het **Steunpunt voor Inclusie**. Het Steunpunt is een initiatief van Ouders voor Inclusie met financiële steun vanuit Gelijke Kansen en Onderwijs. Sinds 2012 biedt dit Steunpunt informatie en ondersteuning aan ouders en jongeren die drempels ervaren bij inclusie. In 2017 startte het Steunpunt voor Inclusie (met projectsubsidie van Onderwijs) een verkennende ronde over structurele beleidsparticipatie vanuit middenveldorganisaties bij het onderwijsbeleid voor leerlingen met specifieke onderwijsnoden.

We legden ook contacten op internationaal vlak, onder meer door deelname aan een werkoverleg over inclusief onderwijs van Inclusion Europe in Nederland. Aansluitend deden we in het najaar een bijdrage aan een onderzoeksproject van Inclusion Europe in verband met inclusief onderwijs van kinderen met complexe ondersteuningsnood (landenrapport en 2 case-studies door vrijwillige medewerkers van GRIP).

GRIP IN 2017:

- Adviesnota 'Ondersteuning nodig in de gewone school' over ondersteuning in het gewoon onderwijs
- Lobbyronde rond ondersteuning in het gewoon onderwijs
- Workshop over inclusief onderwijs op de REVA-beurs (21 april)
- Debatlunch over de noodzaak aan PAB's voor ondersteuning in het gewoon onderwijs (19 december)
- Partner van het Steunpunt voor Inclusie
- Internationale samenwerking met Inclusion Europe

ILLUSTRATIE

Samenvatting advies ondersteuningsmodel GRIP (uit de adviesnota februari 2017).

Om inclusief onderwijs in Vlaanderen waar te maken, overeenkomstig het VN-Verdrag inzake de Rechten van Personen met een Handicap (VRPH), zijn drie jaar na de goedkeuring van het M-decreet nieuwe krachtige beleidsmaatregelen nodig. Het is vooral aangewezen om dringend werk te maken van een nieuw ondersteuningsmodel voor inclusief onderwijs.

Vanaf het schooljaar 2017-2018 dient Vlaanderen voldoende, gepaste ondersteuning te bieden aan leerlingen met een handicap in het gewoon onderwijs.

Dit vraagt een grondige hertekening van de ondersteuning die aan leerlingen met een handicap of meer algemeen leerlingen met specifieke onderwijsbehoeften wordt geboden.

Het is cruciaal om daarbij een nieuw ondersteuningsmodel te hanteren dat niet langer vertrekt van een medische diagnose, maar van de onderwijsbehoeften van de leerling. Daarbij dient enerzijds de focus te liggen op de individuele ondersteuningsbehoefte van de betrokken leerling en anderzijds op de pedagogisch-didactische relatie leerkracht-leerling en de klascontext. Dit houdt in dat niet langer met vaste, stoornisgebonden ondersteuningspakketten (bv. 2u of 4u GON) wordt gewerkt, maar met flexibele, individueel bepaalde middelen voor ondersteuning.

De middelen voor individuele ondersteuning van leerlingen met een handicap in het inclusief onderwijs worden best leerlinggebonden toegekend aan de school voor gewoon onderwijs én aan de ouders. Op termijn kan dan iedere leerling die dat nodig heeft een ondersteuningspakket krijgen dat op gelijke basis kan aangewend worden in het gewoon onderwijs of in het buitengewoon onderwijs.

Het beleidsdomein welzijn moet dringend veel meer persoonlijke assistentiebudgetten (PAB's) beschikbaar stellen aan leerlingen met een handicap die naar de gewone school gaan. Het huidige uitbreidingsbeleid is ontoereikend en zet een rem op de ontwikkeling van inclusief onderwijs. Daarnaast is er met het federale niveau meer afstemming nodig om logo en kiné vlot beschikbaar te maken in het inclusief onderwijs.

Ouders en jongeren dienen medezeggenschap en controle te krijgen over de middelen voor ondersteuning binnen het inclusief onderwijs.

Samenwerkingsverbanden tussen scholen mogen dan ook geen dwingende keuzes opleggen op het vlak van ondersteuning.

OD2. Recht op inclusief werk: we komen op voor betaald werk voor iedere persoon met een handicap

Het **Gebruikersoverleg Handicap en Arbeid (GOHA)** is een platform van 13 organisaties en koepels van personen met een handicap of chronische ziekte. GRIP is sinds 2004 projecthouder van GOHA dat deel uitmaakt van het Focus op talent-beleid van minister Muyters. In 2017 zijn we aan de slag gegaan met een nieuw driejarenplan 'Talent boven beperking'. Naast heel wat activiteiten op het vlak van beleidsparticipatie, zette Jos Wouters ook in op sensibilisatie, dit onder meer via een reeks interviews die goede praktijk illustreren op het vlak van tewerkstelling met redelijke aanpassingen. Deze interviews verschenen vanaf december op de website www.handicapenarbeid.be. Op 6 juni organiseerde GRIP i.s.m. GOHA de info- en gespreksavond '**Willen, mogen, kunnen, moeten werken**' over de re-integratie van personen met een arbeidshandicap/chronische ziekte. Gastsprekers waren Saskia Decuman (expert bij het RIZIV), Lieven Monserez (kabinet van minister De Block) en Eline Bruneel (Vlaams Patiëntenplatform). Een dertigtal mensen woonden deze activiteit bij.

Gesprekavond 'Willen, mogen, kunnen, moeten werken' op 6 juni

v.l.n.r. Saskia Decuman, Eline Bruneel, Lieven Monserez, Patrick Vandelanotte

Binnenskamers werkten we met het netwerk van ervaringsdeskundigen over tewerkstelling verder aan het beleidsdossier over werk. Dit moet in 2018 resulteren in een standpuntnota met adviezen. Met onze aandachtspunten op het vlak van tewerkstelling trokken we 2 keer goed de aandacht:

- Op vraag van Sabine de Bethune (CD&V) gaf GRIP samen met GOHA een toelichting op een hoorzitting van de senaatscommissie voor de Transversale Aangelegenheden / Gewestbevoegdheden (24 april).
- Naar aanleiding van de reeks Tytgat Chocolat (één) schreven we een opiniestuk 'Echt werk voor mensen met Downsyndroom is fictie' dat verscheen op www.knack.be.

GRIP IN 2017:

- Nieuw driejarenplan 'Talent boven beperking' voor het Gebruikersoverleg Handicap en Arbeid
- Info- en gespreksavond over re-integratie van personen met een arbeidshandicap / chronische ziekte (6 juni)
- Verdere uitbouw dossier over tewerkstelling van personen met een handicap (Netwerk echt werk)
- Deelname aan hoorzitting in de senaat
- Opiniestuk over Tytgat Chocolat

ILLUSTRATIE

Fragment uit de inbreng van GRIP op de hoorzitting in de senaat op 24 april 2017

In het huidige beleid wordt heel sterk ingezet op de talentenbenadering. Dit idee vertrekt vanuit een economisch principe dat stelt dat alle talenten benut kunnen worden. Alle talenten benutten kan aansluiten bij een positieve kijk op handicap. Personen met een handicap hebben ook talenten en dienen we niet te benaderen vanuit 'tekorten'.

Naast de talentbenadering is het nodig te benadrukken dat tewerkstelling van personen met een handicap ook een zaak is van mensenrechten. Een talentbenadering mag er niet op neerkomen dat personen met een handicap hun talenten moeten ontwikkelen om te kunnen aansluiten bij de arbeidsmarkt. Dan kies je voor een integratieverhaal waarbij alle inspanningen geleverd moeten worden door de personen met een handicap om zich aan te passen. Een inclusief verhaal gaat uit van een wisselwerking: de maatschappij moet zelf ook stappen zetten naar de personen met een handicap. Daarvoor is een mensenrechtenbenadering aangewezen. We spreken hier over recht op arbeid en recht op participatie. Dit geldt ook als de persoon in kwestie niet veel talenten heeft of als de talenten ontbreken om ten volle te renderen op de arbeidsmarkt. Ook dan moet die persoon kunnen participeren. Dat vraagt andere instrumenten dan enkel sensibiliseren. Er zijn gelijke kanseninstrumenten, instrumenten van redelijke aanpassing en bijvoorbeeld ook quota nodig.

OD3. Recht op een menswaardig leven: we komen op voor voldoende inkomen voor iedere persoon met een handicap

Deze doelstelling houdt verband met artikel 28 van het VN-Verdrag inzake de Rechten van Personen met een Handicap. Dat artikel bepaalt dat personen met een handicap recht hebben op bestaanszekerheid en sociale bescherming.

Dit is een thema dat we binnen onze werking nog aan het opzetten zijn. We werkten in 2017 aan een startnota waarin we een overzicht geven van de drempels voor een menswaardig inkomen en de speerpunten van GRIP voor de komende jaren in verwoorden.

Onze speerpunten brachten we over in 2 gesprekken met het kabinet van de staatsecretaris bevoegd voor tegemoetkomingen voor personen met een handicap (eerst Elke Sleurs, later Zuhail Demir).

We realiseerden ook een reeks diepte-interviews met personen met een handicap over hun inkomenssituatie. Hiermee willen we een breder publiek inzicht en begrip geven over de financiële situatie van personen met een handicap. De interviews werden gebundeld in een cahier dat is opgebouwd uit een combinatie van ervaringsdeskundigheid en kennis over regelgeving en beleid.

Dit materiaal wordt vanaf januari 2018 verspreid en gepubliceerd op de website en in de 2de publicatie in de reeks **#inclusie**. Uiteraard kan het gebruikt worden voor lobbywerk en standpuntbepaling rond dit thema in aanloop naar de verkiezingen van 2019.

We volgden verder op wat de voortgang is van het voornemen in het federale regeerakkoord om de inkomensvervangende tegemoetkoming op te trekken tot aan de Europese armoedegrens. We namen hierover duidelijk stelling in (met onder meer een artikel op de website).

GRIP IN 2017:

- Startdossier over de inkomenssituatie en speerpunten GRIP voor de werking over OD 3
- Bewustwording door een artikelenreeks, interviews over de financiële situatie van personen met een handicap en de kosten verbonden aan handicap
- Opvolging van en stellingname over de hoogte van de inkomensvervangende tegemoetkoming

ILLUSTRATIE

Fragment uit artikel over inkomensvervangende tegemoetkoming (www.gripvzw.be op 17 januari 2017)

Inkomensvervangende tegemoetkoming weer even hoog als leefloon... vanaf september 2017, met dank aan werkgeversorganisaties en vakbonden. Die hebben rechtgetrokken wat de federale regering niet belangrijk genoeg vond. Ondertussen is er wel 33 miljoen euro bespaard ten nadele van personen met een handicap die van zo'n uitkering leven.

Waar gaat het over? Op dit moment hebben personen met een handicap die leven van een inkomensvervangende tegemoetkoming een inkomen dat lager is dan het leefloon. Deze situatie is ontstaan op 1 april 2016: de federale regering besliste vorig jaar om wel de leeflonen op te trekken met 2% op 1 april 2016, maar niet de inkomensvervangende tegemoetkomingen. Nochtans waren die in het verleden altijd even hoog geweest.

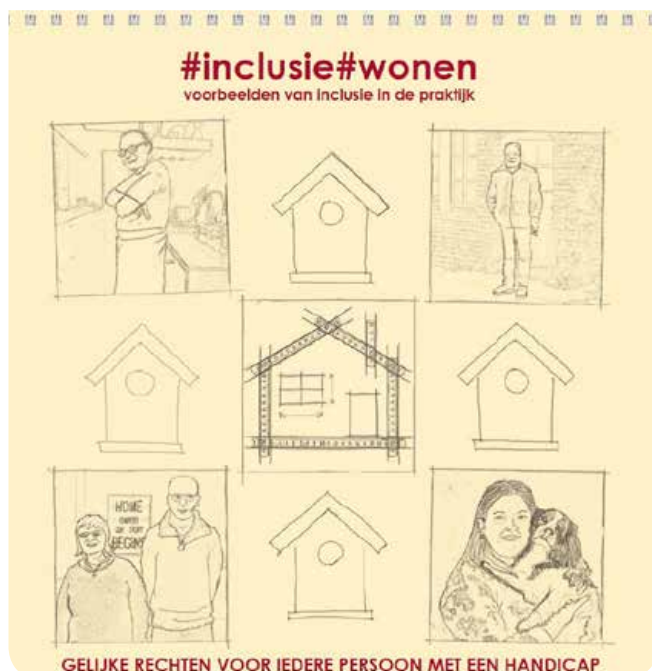
Wat is er nu beslist? De sociale partners hebben op woensdag 11 januari 2017 een nieuw 'Interprofessioneel Akkoord 2017-2018' gesloten. Ze hebben hierin de federale regering onder meer aanbevolen om vanaf 1 september 2017 de inkomensvervangende tegemoetkoming weer even hoog te maken als het leefloon.

Wat vindt GRIP?

GRIP is enerzijds **opgelucht**. (...). Anderzijds is GRIP **verbouwereerd** dat de federale regering haar verantwoordelijkheid niet nam om een inkomen ter hoogte van het leefloon te garanderen. Ze heeft haar verantwoordelijkheid doorgeschoven naar de vakbonden en werkgeversorganisaties. Onbegrijpelijk blijft bovendien dat de personen met een handicap die tussen 1 april 2016 en 1 september 2017 minder inkomen dan een leefloon hebben gekregen, hier niet voor vergoed worden. Er zal 33 miljoen euro niet uitgegeven worden. In de praktijk heeft de regering dus een **pijnlijke besparing gerealiseerd** ten nadele van de toch al dunne portemonnee van personen met een inkomensvervangende tegemoetkoming.

GRIP verwacht van deze en volgende federale regeringen dat ze **dezelfde fout niet meer opnieuw maken**. Als de regering beslist de leeflonen op te trekken moet ze de inkomensvervangende tegemoetkoming evenveel optrekken!

OD4. Recht op wonen: we komen op voor een toegankelijke en betaalbare woning voor iedere persoon met een handicap

In 2017 publiceerden we **#inclusie#wonen** met als titel **'Een huis, een thuis, maar geen tehuis'**. Aan de hand van 5 interviews met mensen met een handicap laten we zien dat zij niet alleen recht hebben om te wonen in de maatschappij maar dat ze het ook waarmaken. We brengen een aantal drempels in kaart die de woondroom van mensen met een handicap bemoeilijken en hefbomen die het vergemakkelijken. Deze publicatie is geschikt om een breder publiek te sensibiliseren over wonen in de maatschappij.

We organiseerden ook een debat op de REVA-beurs (zaterdag 22 april) over wonen in de maatschappij. Hierbij focusten we op 4 aspecten: betaalbaarheid; toegankelijkheid; discriminatie; vernieuwende projecten. We zetten hiervoor een Vlaamse politicus, een lokale beleidsmaker in wonen, een expert toegankelijkheid en provinciaal beleid en een expert VN-Verdrag en een ervaringsdeskundige samen. We publiceerden een samenvattend verslag op de website.

Debat over wonen in de maatschappij op 22 april

GRIP IN 2017:

- Publicatie van #inclusie#wonen 'Een huis, een thuis, maar geen tehuis' met voorbeelden van inclusie in de praktijk
- Debat over wonen in de maatschappij op de REVA-beurs 22 april

ILLUSTRATIE

Openingsgedicht uit #inclusie#wonen

eigen plek om wonen

*het leven is zo mooi leven eigen plekje hebben
mijn huis om leven huis om koken
zo mooi plekje met tuin
het leven is zo mooi plekje om goed voelen
eigen plekje om te dromen
is zo mooi wie je bent
om eigen huis kunst maken
is maar een droom
dromen komen uit
eigen plekje om wonen van ons huis
plekje om dromen van mooi huis*

Didier Peleman, 2017

Enkele uitspraken van ervaringsdeskundigen:

- Ik spendeer 50% van mijn inkomen aan mijn huurwoning.
- Woonbonus? Fijn voor wie een lening kan krijgen, maar mijn inkomen is te laag.
- Een aangepaste woning vinden is zoeken naar een speld in een hooiberg.
- Een huurder weigeren omdat zijn of haar inkomen uit een uitkering afkomstig is, is discriminatie dus strafbaar. (Unia)
- We zijn in intens contact met Vlaamse en lokale overheden om de ontwikkeling van cohousingprojecten te faciliteren en betaalbaarder te maken. (Samenhuizen vzw)

OD5. Recht op ondersteuning: we versterken het recht op voldoende ondersteuning en de zelfbeschikking daarbij

We staken onze nek uit door via publieke reacties tegenwind te geven tegen de tendens om de wachtlijsten en daarmee de ondersteuningsnoden van mensen te relativieren. Dit resulteerde bijvoorbeeld in een opiniestuk in demorgen.be en op sociaal.net met als titel: 'Een realiteitsstage van Inge Vervotte'.

We volgden verder de indicatoren en cijfergegevens op over het recht op ondersteuning in Vlaanderen. Via gerichte vragen en samenwerking slaagden we er ook in dat een aantal essentiële kerngegevens werden verzameld en openbaar gemaakt. Waar mogelijk gebruikten we de gegevens in eigen artikels (op de website), persartikels of als documentatie bij lobbygesprekken. Wat de wachtlijst voor minderjarigen betreft, maakten we hierover een samenvatting voor de debatlunch over PAB op 19 december.

Ook in 2017 nam Nadia Hadad als onafhankelijke deskundige deel aan het Raadgevend Comité van het VAPH. Hierbij werd zij ondersteund door een stafmedewerker van GRIP. Er was afstemming met het Netwerk Ondersteuningsbeleid binnen GRIP. Een voorbeeld van een tussenkomst vanuit onze expertise was de inbreng van de aanbevelingen van het VN-Comité in Genève. We maanden de andere leden van het Raadgevend Comité aan om de inhoud ervan mee te nemen in de advisering.

Op 17 juni namen we deel aan een rondetafel van sp.a over de persoonsvolgende financiering. De invoering daarvan voor meerderjarigen was niet rimpelloos verlopen en dit gaf aanleiding tot herhaalde vragen aan de minister in de Commissie Welzijn van het Vlaams Parlement.

GRIP IN 2017:

- Deelname Raadgevend Comité
- Opvolgen en aanjagen van indicatoren en cijfergegevens over het recht op ondersteuning
- Onze visie, standpunten en voorstellen naar buiten brengen

ILLUSTRATIE

Fragment uit artikel: **Cijfers jaarverslag jeugdhulp beschamend** (www.gripvzw.be, 22 juli 2017)

Duidelijke cijfers

Kinderen en jongeren met een handicap op de wachtlijst voor een Persoonlijke AssistentieBudget (PAB) wachten gemiddeld 5 jaar. Bij wie wacht op een plaats internaat of semi-internaat is dat 'maar' 9 maanden. Dat staat in het Jaarverslag Jeugdhulp dat in juni werd gepubliceerd door het Agentschap Jongerenwelzijn.

En bovendien...

Wat blijkt nog uit het jaarverslag? In 2016 kregen slechts 14 kinderen en jongeren een PAB. Maar liefst 2666 kinderen jongeren startten een traject op in een voorziening niet rechtstreeks toegankelijke hulp voor minderjarigen met een handicap. Van de 14 kinderen die een PAB kregen, waren er een paar die al langer dan 10 jaar wachtten!

Geen vrije keuze

Dit is wat GRIP al een hele tijd aanbrengt en wat uit talloze getuigenissen van ouders naar voren komt. Zij krijgen te horen: "PAB? Niet haalbaar. Als je het niet meer uithoudt, vraag dan hulp van een voorziening." Op die manier ontnemen we kinderen de kans om in hun gezin op te groeien. Als gezinnen vandaag een plaats in een voorziening vragen voor hun kind, is dat dan een vrije keuze? GRIP vindt van niet, omdat er vaak geen echt alternatief is.

Wat wil GRIP?

GRIP eist dat hier onmiddellijk iets aan gedaan wordt. Men heeft lang genoeg getalmd om het recht op ondersteuning voor inclusie waar te maken. De discussie gaat niet enkel over extra geld uit de regering. Om de wachttijden tussen PAB en (semi)-internaten gelijk te trekken zijn er andere mogelijkheden:

- Elk jaar komen er honderden plaatsen vrij in voorzieningen. Dat zie je aan het hoge aantal nieuwe trajecten in voorzieningen dat opgestart wordt (bv vorig jaar 2666). Er is al heel veel geld in 'de sector'. De minister zou kunnen beslissen om die plaatsen om te zetten in persoonlijke budgetten. Hij zou kunnen beslissen die budgetten aan de langst wachtende kinderen te geven.
- Op die manier zou op korte termijn de wachttijd voor PAB heel sterk naar beneden kunnen gaan, en zouden deze kinderen en gezinnen eindelijk een perspectief krijgen.

OD6. Door te investeren in expertise over gelijkekansenbeleid voor personen met een handicap stimuleren en ondersteunen we het Vlaams gelijkekansenbeleid

We publiceerden de Inclusiespiegel Vlaanderen 2016 en stelden hem voor op een studienamiddag op maandag 23 juni 2017 (zie reportage op you-tube via <https://www.youtube.com/watch?v=2dVDPfkeSiM>). We verschenen hiermee ook in De Standaard en waren te horen op het radionieuws.

De Inclusiespiegel Vlaanderen 2016 is vernieuwend omdat hij naast een cijfermatige stand van zaken ook een evolutie weergeeft van de maatschappelijke participatie van personen met een handicap. Hij geeft ook het verschil weer met de participatie van personen zonder handicap.

Dit concept inclusief de visuele voorstelling kan wellicht gebruikt worden bij opvolging van de evolutie van participatie van personen met een handicap in andere landen of zelfs om bij andere kansengroepen achterstelling in kaart te brengen.

Algemene conclusie was dat er een stilstand of zelfs achteruitgang waar te nemen is. We beargumenteerden ook aanbevelingen voor verder onderzoek zoals het in kaart brengen van de prijs van de handicap (kosten omwille van handicap die niet vergoed worden door de overheid en dus uit eigen woon- en leefinkomen moeten betaald worden).

In het najaar van 2017 lanceerde de afdeling Gelijke Kansen van het Agentschap Binnenlands Bestuur de campagne 'Zit u hier voor iets tussen?' Deze campagne gaat in tegen allerlei vooroordelen door te wijzen op de impact van ongepaste en gemene opmerkingen op de slachtoffers ervan. GRIP droeg bij aan de uitwerking van deze campagne door de deelname aan een focusgroep (18 april). We ondersteunden ook de verspreiding van de campagne door berichten op onze Facebookpagina.

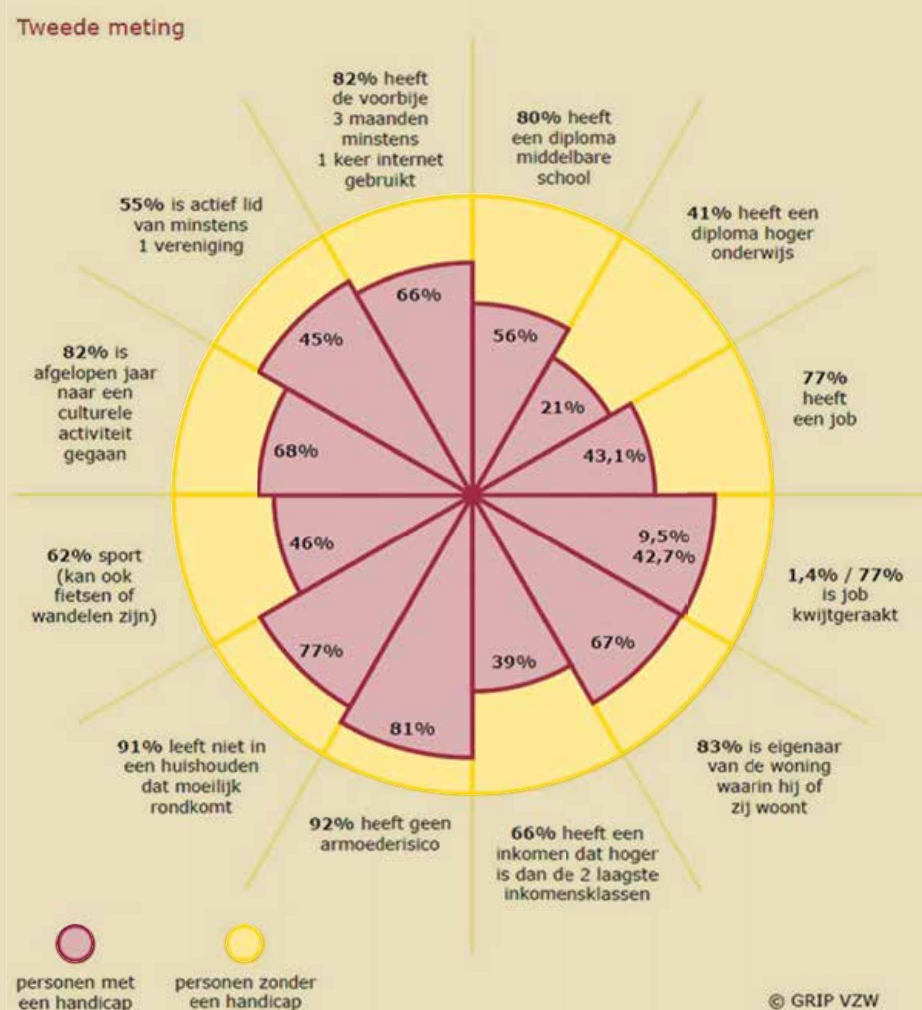
GRIP IN 2017:

- Publicatie en voorstelling op studienamiddag van de Inclusiespiegel Vlaanderen 2016
- GRIP ondersteunt de campagne "Zit u hier voor iets tussen?" van het Agentschap Binnenlands Bestuur Vlaanderen.

ILLUSTRATIE

Fragment uit persbericht bij verschijnen Inclusiespiegel Vlaanderen 2016

(...) Het is geen goed nieuws. In vergelijking met personen zonder handicap blijken personen met een handicap dubbel zoveel laaggeschoold, en dubbel zo weinig hooggeschoold. 43% van de personen met een handicap werkt, tegenover 77% bij personen zonder handicap.. Personen met een handicap werken veel vaker deeltijds. Zij nemen veel minder deel aan culturele activiteiten en sport.

De kloof met personen zonder handicap blijft op bijna alle vlakken even groot, of is zelfs nog vergroot. Het aantal mensen met een handicap dat eigenaar is van een woning is bijvoorbeeld gedaald van 74% naar 67%; bij personen zonder handicap gestegen van 81% naar 83%. Personen met een handicap bevinden zich nog steeds in een financieel enorm kwetsbare positie. 61% van hen bevindt zich onveranderd in de twee laagste inkomensklassen tegenover 34% bij de mensen zonder handicap.

Ruts: "Opvallend is dat het aantal mensen dat financieel moeilijk rondkomt nog verder gestegen is van 20% naar 23% (tegenover 9% bij personen zonder handicap). Dit is niet verwonderlijk, want met dat lage inkomen moeten personen met een handicap vaak ook tal van extra kosten betalen. Er moet dringend aandacht komen bij onderzoeksinstellingen en het beleid over de kosten die verband houden met de handicap zelf en die niet gedekt worden door de overheid. Want die zorgen voor bijkomende financiële druk op het inkomen." (...)

OD7. We versterken de implementatie van het VN-Verdrag inzake de Rechten van Personen met een Handicap (VRPH)

Inge Ranschaert en Nadia Hadad (vervangster van Inge) namen deel aan de begeleidingscommissie VN-Verdrag binnen Unia. Heel vaak merken we dat GRIP binnen die begeleidingscommissie de rol opneemt van voortrekker voor inclusie.

In 2017 werkte het VN-Comité in Genève aan een General Comment over artikel 19. Een General Comment is een reeks aanbevelingen voor de Staten die het VRPH ratificeerden over hoe ze een bepaald artikel dienen te begrijpen en uit te voeren. GRIP stuurde hiervoor zowel een bijdrage voor de ontwerpversie op als een bijdrage met extra vragen ter verduidelijking ter voorbereiding van de definitieve General Comment. Dit werk gebeurde vanuit het Netwerk Ondersteuningsbeleid van GRIP.

Naast het VRPH is ook het Kinderrechtenverdrag (IVRK) een belangrijk instrument om de rechten van kinderen met een handicap op te volgen. GRIP maakt deel uit van de Kinderrechtencoalitie en in 2017 hebben we een stevige insteek verzorgd voor het schaduwrapport van die Kinderrechtencoalitie. Dit schaduwrapport verscheen op 1 maart 2018 en wijst onder meer op het grote probleem van de wachtlijsten PAB.

En op 29 november 2017 nam Patrick Vandelanotte deel aan het Nederlands congres 'Gelijk is Gelijk' in Utrecht. Hij gaf er voor een publiek van 500 deelnemers een lezing over de uitvoering van het VN-Verdrag in Vlaanderen.

GRIP IN 2017:

- Deelname aan de begeleidingscommissie VN-Verdrag binnen Unia
- Bijdrage aan het schaduwrapport van de Kinderrechtencoalitie
- Twee bijdragen voor het VN-Comité in Genève voor opmaak General Comment over artikel 19 VRPH
- Lezing op het congres 'Gelijk is Gelijk' in Nederland

UITDAGING II: In Vlaanderen komt er een omslag in de kijk op handicap

OD8. De sensibilisatie van GRIP ondersteunt de omslag in kijk op handicap

We blijven onze **2 cartoontentoonstellingen** 'Handicap: een zaak van mensenrechten' en 'Haha... handicap' gratis uitlenen en aanbieden voor digitaal gebruik. In totaal beschikt GRIP over ongeveer 150 handicapcartoons.

De tentoonstellingen werden 4 keer opgehaald en 5 keer digitaal opgestuurd om door de ontleners te worden afgeprint. Er werden ook een aantal aparte cartoons opgestuurd.

Beide cartoontentoonstellingen werden gepromoot bij de openbare bibliotheken, culturele centra, de stedelijke adviesraden en handicaporganisaties in Vlaanderen.

Om onze visie op inclusie van personen met een handicap verder te verspreiden, ontwikkelden we in 2017 een **inclusiewaaier**. Deze waaier bestaat uit ronde beweeglijke schijven en elke schijf omschrijft op een eenvoudige en toegankelijke manier de begrippen inclusie, uitsluiting, segregatie en integratie. Elke schijf nodigt je uit om te kijken naar de verschillen tussen deze begrippen. Dit is een handig hulpmiddel voor iedereen die alleen of samen met anderen wil nadenken

over mensenrechten en gelijke kansen. Vanaf het voorjaar 2018 verspreiden we de inclusiewaaier, met de nieuwjaarsreceptie eind januari als première.

GRIP IN 2017:

- De cartoontentoonstellingen werden 4 keer uitgeleend
- We ontwikkelden een inclusiewaaier

OD9. We verbinden specifieke sensibilisatie aan de 5 actielijnen inclusie

In de nieuwe sensibilisatiestrategie van GRIP werken we sensibilisatie-acties uit die aansluiten bij de 5 actielijnen voor inclusie. Zo willen we bereiken dat zowel het beleid, diensten als de doorsnee burger weten wat inclusie op deze verschillende levensdomeinen betekent.

In 2017 wilden we acties opzetten rond het recht op werk en wonen. De uitwerking van deze 2 acties verliep evenwel moeizaam door de langdurige ziekte van de stafmedewerkster sensibilisatie.

Voor de actie rond het recht op werk zijn we aanvankelijk gaan samenwerken met de opleiding journalistiek van de Artevelde Hogeschool in Gent. Zij werkten aan een longread (een langere tekst op internet, met stukjes multi-media) over tewerkstelling van personen met een handicap en namen daar ook filmpjes voor op. Maar het product dat ze in juni afleverden voldeed niet aan de verwachtingen van GRIP. In het najaar zijn we dan zelf gaan sleutelen aan deze longread en hebben we geïnvesteerd in 2 nieuwe filmpjes. Aan het uiteindelijke product zullen we ook in 2018 nog moeten doorwerken. Dus: te verschijnen voorjaar 2018.

Met de tweede actie hebben we de aandacht versterkt voor het thema wonen. Om onze boodschap rond inclusief wonen te brengen, hebben we de verhalen uit de bundel #inclusie#wonen benut. We plaatsten een publireportage van 1 pagina in het tijdschrift MO (december). Dit was meteen het startsein van een reeks artikelen in verschillende media in het voorjaar van 2018.

GRIP IN 2017:

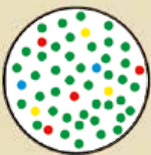
- Longread over het recht op werk komt moeizaam tot stand en zal pas in 2018 verschijnen
- Artikelenreeks over wonen start met een publireportage in het tijdschrift MO

Een HUIS, een THUIS, maar geen tehuis

Nog te vaak leeft het idee dat je met een handicap best in een voorziening woont. Een grote instelling of een groepshuis, tussen andere mensen met een handicap. Maar het kan anders. Mensen met

INCLUSIE

een handicap willen en kunnen ook een eigen thuis hebben in een gewone buurt, tussen andere mensen, met en zonder handicap, net zoals iedereen.

Dominiek heeft een verstandelijke beperking en woonde 39 jaar in een instelling. Dankzij een persoonlijk assistentiebudget en een steunnetwerk kan hij toch alleen wonen. En Dominiek is niet de enige. In haar nieuwste publicatie **#inclusie#wonen** laat **mensenrechten-organisatie GRIP vzw** (Gelijke Rechten voor Iedere Persoon met een handicap) 5 mensen aan het woord. Zij vertellen hoe ze inclusief wonen waarmaken in de praktijk.

“Ik kan nu zelf beslissen wat ik doe, ik sta op mijn eigen benen”, zegt Dominiek. “Mijn netwerk helpt me daarbij. Het is een groepje mensen dat regelmatig samenkomt om met mij beslissingen te nemen.” Het steunnetwerk zorgt niet voor de dagelijkse ondersteuning, daarvoor heeft Dominiek zijn persoonlijke assistenten. Met dienstencheques betaalt hij een poetshulp en een bewindvoerder waakt erover dat de huur op tijd betaald wordt.

De getuigenissen in **#inclusie#wonen** laten je kennis maken met een aantal **hefbomen** voor inclusief wonen. Hoe belangrijk het kan zijn dat mensen uit de buurt je kennen bijvoorbeeld. Of dat je je ondersteuners niet hoeft te delen met andere mensen met een handicap, ook al wonen die vlakbij.

De publicatie toont je ook de **drempels** die mensen tegenkomen. Het is immers duidelijk dat een eigen, aangepaste woonplek vinden nog lang niet evident is.

Zo moeten woningaanpassingen vaak nog (deels) betaald worden uit het eigen inkomen, blijkt uit het verhaal van Geert. Of moet je al ‘geluk hebben’ dat je een lening kan en mag afsluiten, vertellen Jan en Létitia.

#inclusie#wonen brengt mensen met een handicap in beeld die hun dromen op vlak van wonen najagen. ‘Gewoon’ een eigen plek, midden in de samenleving. Tussen ons allemaal.

#inclusie#wonen downloaden of bestellen kan via <https://www.gripvzw.be/nl/categorie/39/publicaties>

GRIP, Vooruitgangstraat 323, 1030 Brussel, 02/214.27.60, info@gripvzw.be
 f GRIP – Kom op voor inclusie

OD10. We sluiten vanuit 'kijk op handicap' aan bij relevante thema's in de actualiteit en vraagstukken in verband met handicap

We hadden in 2017 de ambitie om met GRIP meer en uitgebreider in de pers te verschijnen. We mikten concreet op 3 opvallende berichten en dat is gelukt:

- Rem op inclusief onderwijs (De Standaard, 24.01);
- Handicap blijft extra handicap (De Standaard, 23.06);
- Opiniestuk Tytgat Chocolat (www.knack.be, 14.10).

Maar daarnaast stelden we ook breder een aanwezigheid van GRIP in de pers vast (zie verder onder OD 19).

Op dit domein voelden we het effect van de langdurige ziekte van onze stafmedewerker sensibilisatie. De methodiekontwikkeling die we voor ogen hadden, konden we niet verder uitwerken. Wel zijn we op de Stuurgroep van februari verder ingegaan op de verhouding tussen handicap en ziekte.

We volgden ook de discussietekst over 'ethiek en handicap' verder op, specifiek door aandacht voor prenatale diagnostiek en de NIP-test. We ondernamen beperkt wat lobbywerk, hadden contacten met de vereniging Downsyndroom Vlaanderen en verkenden een onderzoeksproject bij de KULeuven.

GRIP IN 2017:

- 3 opvallende berichten van GRIP in de pers
- Aandacht voor de verhouding tussen handicap en ziekte
- Aandacht voor de NIP-test vanuit de discussietekst over 'ethiek en handicap'

OD11. We bieden vorming en informatie over inclusie en kijk op handicap aan specifieke doelgroepen

GRIP heeft een netwerk van personen met een handicap die gaan getuigen in scholen. Het is de bedoeling om via dit **Getuigennetwerk** de jongeren kennis te laten maken met het onderwerp handicap zodat zij daardoor een correct en onbevooroordeeld beeld ontwikkelen m.b.t. handicap.

In 2017 zijn in totaal 48 getuigenissen doorgegaan in scholen

en 10 getuigenissen bij organisaties. In het secundair onderwijs was GRIP vooral te gast bij de opleidingen sociaal technische wetenschappen, jeugd- en gehandicaptenzorg en gezondheid- en welzijnswetenschappen. GRIP bracht 2 getuigenissen bij Thuishulp en 8 getuigenissen bij Familiehulp.

Deelnemers Getuigendag op 22 mei

De **Getuigendag** ging door op 22 mei. Op die dag worden ervaringen uitgewisseld tussen de leden van het Getuigennetwerk en wordt er vorming gegeven. Het thema van deze editie was inclusie. Aan de hand van een interne nota stonden we stil bij hoe GRIP inclusie ziet en het verschil met de termen integratie, segregatie en uitsluiting.

GRIP IN 2017:

- Een record aantal getuigenissen: 58!
- Getuigendag op 22 mei

OD12. GRIP werkt samen met de VRT en andere mediamakers

Binnen dit domein hebben we in 2017, ook wegens langdurige ziekte van de stafmedewerkster sensibilisatie, niet veel meer kunnen doen dan de vaste vergaderingen van de VRT bijwonen. Zo heeft ons voornemen om naast de VRT ook andere media-actoren aan te spreken over kijk op handicap zich beperkt tot wat afstemming met het productiehuis Panenka over het tv-programma Taboe (meeting op 6 april en wat verdere contacten). We zijn er ook niet toe gekomen om een dossier uit te werken over het mediabeleid in verband met handicap in Vlaanderen.

GRIP IN 2017:

- Deelname aan overlegmomenten VRT
- Afstemming met productiehuis Panenka over het tv-programma Taboe

OD13. Handiwatch zetten we in als interactief forum voor media-analyse

2017 was een moeilijk jaar voor Handiwatch. De website www.handiwatch.be wordt aangestuurd door de stafmedewerkster sensibilisatie en vrijwillig medewerker Herman Hillen. Maar beide vielen in 2017 uit. Dit was te merken aan het aantal geposte artikelen. In het tweede deel van het jaar heeft de vervanger van de stafmedewerkster sensibilisatie ingezet op het herstel van de handiwatch-werking, wat we in 2018 verder moeten doortrekken. De workshop 'kijk op handicap / media-analyse' op de REVA-beurs (21 april) was een groot succes met meer dan 100 deelnemers. Deze workshop werd verzorgd door Bart Dusart, die de uitgevallen stafmedewerkster sensibilisatie verving. Bart is zelf ervaringsdeskundige en bracht de kijk op handicap vanuit GRIP, doorspekt met persoonlijke verhalen.

GRIP IN 2017:

- Op www.handiwatch.be verschenen 17 artikels.
- Workshop 'kijk op handicap / media-analyse' op de REVA-beurs.

OD14. GRIP draagt bij tot de verdere ontwikkeling van Disability Studies in Vlaanderen

Voor onze jaarlijkse deelname aan het Disability Filmfestival in Leuven, kozen we in 2017 voor de film *Margarita with a Straw*. Herman Hillen en Marleen Billen, twee ervaringsdeskundigen, stelden deze film voor op donderdag 16 maart. Ongeveer 120 mensen kwamen kijken.

GRIP op het Disability Filmfestival in Leuven

GRIP IN 2017:

- Deelname aan het Disability Filmfestival met de film *Margarita with a Straw*

Uitdaging III: GRIP vervult zijn rol als voortrekker en aanjager

OD15. We verhogen de (naam) bekendheid van GRIP bij personen met een handicap

GRIP nam deel aan de REVA-beurs met een infostand, inclusietafels, een debat over wonen en 2 workshops. We vernieuwden onze stand in het teken van ons nieuwe meerjarenplan 'Kom op voor Inclusie'. Aan de stand organiseerden we 6 keer een inclusietafel, wat deelnemers te kans bood om met een ervaringsdeskundige het gesprek aan te gaan over inclusie op een bepaald levensdomein.

De stand van GRIP tijdens REVA

Mensen zonder of met een handicap kunnen zich via de website en tijdens initiatieven van GRIP aansluiten als **sympathisant**. Eind 2017 zijn 3358 personen als sympathisant van GRIP aangemeld.

GRIP IN 2017:

- GRIP-stand op de REVA-beurs, plus 6 keer een inclusietafel
- Er zijn 3358 sympathisanten van GRIP

OD16. GRIP zorgt voor maatschappelijke beweging en publieke actie

De voorbereidingen voor de **Trefdag Handicap 2018** werden in 2017 gestart. Er gingen 3 afstemmingen door met verschillende verenigingen.

De tweejaarlijkse **Freedom Drive** vond in Brussel plaats. GRIP hielp organisator ENIL (European Network on Independent Living) bij de persstrategie en bij enkele organisatorische zaken in het kader van de Mars en de conferentie op 27 september. Tevens boden we op maandag 25 september een workshop aan over hoe ouders hun kinderen met een handicap kunnen voorbereiden op een leven in de maatschappij.

Workshop van GRIP tijdens ENIL Freedom Drive

GRIP liep mee met de Freedom Drive Mars in Brussel

GRIP IN 2017:

- Opstart voorbereiding TREFDAG 2018
- Ondersteuning van ENIL bij persstrategie en organisatie van de Freedom Drive 2017

OD17. GRIP ondersteunt en werkt samen met andere emancipatorische verenigingen en bewegingen van personen met een handicap

Naast berichtgeving op onze facebookpagina over nieuwe verenigingen of bewegingen van personen met een handicap, gingen er in de loop van het jaar 2 kennismakingen door met nieuwe verenigingen: de CD&V werkgroep Handicap en Samenleving en On Wheels.

GRIP IN 2017:

- Kennismaking met de CD&V werkgroep Handicap en Samenleving en met On Wheels

OD18. GRIP positioneert zich als expert gelijke rechten, gelijke kansen en inclusie van personen met een handicap

GRIP werkt als nominatumorganisatie Gelijke Kansen binnen het kader van het Vlaams gelijkekansenbeleid. Doorheen het jaar gingen verschillende afstemmingen door met de administratie en het kabinet. Zoals steeds werden onze standpunten en activiteiten bij de subsidiegever aangekondigd. Tot onze spijt kon de minister van Gelijke Kansen, Liesbeth Homans, niet ingaan op onze uitnodiging om aanwezig te zijn op de voorstelling van onze inclusiespiegel. In 2017 verzorgden we, op vraag van het kabinet Gelijke Kansen, ook een evaluatie van het middenveld gelijke kansen.

Ook andere actoren doen vaak beroep op onze expertise in verband met inclusie en het gelijkekansenbeleid. Zo hadden we met Bart Parmentier van het toegankelijkheidsbureau INTER een afstemming over beleidsparticipatie.

GRIP IN 2017:

- Correcte communicatie van onze standpunten en activiteiten aan kabinet en administratie Gelijke Kansen

OD19. GRIP communiceert als expert over gelijke rechten, gelijke kansen en inclusie van personen met een handicap

Na een lange voorbereiding, die al in 2016 startte, werd onze nieuwe website op 16 oktober gelanceerd. Met gemiddeld 150 bezoekers per dag blijft onze website goed scoren.

We publiceerden ongeveer een 40-tal artikels op onze website. Een greep uit deze artikelen:

- Inkomensvervangende tegemoetkoming weer even hoog als leefloon.
- Wat als ... we nu eens werk zouden maken van één inclusief onderwijssysteem.
- Nog veel werk voor het woonbeleid.
- Handiwatch kijkt naar Tytgat Chocolat.
- Cijfers jaarverslag jeugdhulp beschamend.
- Freedom Drive Mars is aangekomen.
- PAB-loterij voor kinderen weer van start.

GRIP kwam 39 keer aan bod in de **populaire pers**, heel wat online kranten en tijdschriften pikten onze berichten op. In de vakpers werd GRIP 20 keer vermeld. Enkele uitschieters:

- Inclusief onderwijs: een mama getuigt (artikel in De Bond, 20 januari).
- Crevits zet rem op inclusief onderwijs (voorpagina in De Standaard, 24 januari).
- Een realiteitsstage voor Inge Vervotte? (opiniestuk www.demorgen.be, 25 januari).
- Voorstelling Inclusiespiegel (pagina in De Standaard en item in het nieuws, radio1, 23 juni).
- Hulp nodig voor gehandicapt kind? Tot 10 jaar wachten (artikel in Het Nieuwsblad, 7 juli).
- Een schooljaar begint op 1 september, niet op 1 oktober (artikel op www.apache.be).
- Over het persoonsvolgend budget, vooral de wachtlijsten (Hautekiet, radio 1, 3 oktober).
- Echt werk voor mensen met Downsyndroom is fictie (opiniestuk www.knack.be, 14 oktober).
- Een huis, een thuis, maar geen tehuis (artikel tijdschrift MO, winter 2017).

Er verscheen een standpuntnota: **Ondersteuning nodig in de gewone school** (Advies van GRIP bij het ondersteuningsmodel inclusief onderwijs, februari 2017). En we kwamen naar buiten met een adviesnota: **Reactie GRIP bij 'Voorstel van resolutie voor een evenredige tewerkstelling van personen met een handicap in de reguliere arbeidsmarkt'**. (oktober 2017)

We verbeterden het gebruik van het YouTube-kanaal van GRIP door al onze filmpjes te ordenen en te linken aan onze website.

GRIP IN 2017:

- Lancering van nieuwe website in oktober
- Website 150 keer per dag bezocht
- Op de Facebookpagina tekenen 1500 mensen in
- 13 nieuwsbrieven
- GRIP in totaal 59 keer in de pers
- Standpuntnota 'Ondersteuning nodig in de gewone school' en adviesnota over tewerkstelling
- Verbetering van het gebruik van het YouTube-kanaal van GRIP

ILLUSTRATIE

Fragmenten uit krantenartikelen waarin verwezen wordt naar GRIP.

Artikel in De Standaard op 7 juli over het jaarverslag Jeugdhulp

De wachttijd is opgelopen tot 1.620 dagen ofwel 4,5 jaar. 'Maar dat is een gemiddelde. We kennen gezinnen die meer dan tien jaar moesten wachten tot de overheid met steun over de brug kwam' zet Katrijn Ruts van vzw Gelijke Rechten voor Iedere Persoon met een handicap (GRIP)

Artikel op www.knack.be op 4 mei over hoger onderwijs voor personen met een handicap

'Niet alleen mensen met een migratieachtergrond en mensen uit kansengroepen, maar ook mensen met een handicap blijven ondervertegenwoordigd in het hoger onderwijs.' Dat zegt SP.A-parlementslid Tine Soens op basis van cijfers die GRIP vzw (Gelijke Rechten voor Iedere Persoon met een Handicap) donderdag heeft bekendgemaakt tijdens een hoorzitting in het Vlaams Parlement.

Uit de cijfers van GRIP blijkt dat in 2006 18 procent van de personen met een handicap een diploma hoger onderwijs had, tegenover 37 procent bij personen zonder handicap. In 2014 was dat respectievelijk 21 procent en 41 procent. 'Ondanks het toenemend aantal diploma's en maatregelen om de kloof te dichten, is de kloof dus nog met één procentpunt vergroot', aldus Soens.

Artikel in De Standaard op 28 augustus: Inclusief onderwijs botst op grenzen

Het verhaal van Maxim is tekenend, weet Patrick Vandelanotte van Grip, de mensenrechtenorganisatie voor personen met een handicap. 'Sommige scholen proberen echt inclusief onderwijs waar te maken, maar er zijn er ook die de boot afhouden. Ouders die bewust kiezen voor het inclusief onderwijs blijven nog vaak tegen de stroom in varen.'

En nog een bedenking, van Grip. 'We merken dat de verschuiving bij kinderen met een verstandelijke beperking weinig significant is. Dit is geen echte inclusie maar een inclusie light.'

OD20. Ervaringsdeskundigen staan aan het stuur van de vereniging

De **Algemene Vergadering** van GRIP kwam bijeen op 11 april en 21 november. De **Raad van Bestuur** kwam 5 keer bijeen.

Nadia Hadad trad toe tot de Raad van Bestuur en Monique Van Den Abbeel werd lid van de Algemene Vergadering.

Tijdens de **Stuurgroep** kunnen de vrijwillige medewerkers de inhoudelijke werkzaamheden en initiatieven opvolgen. In 2017 is de Stuurgroep 4 keer doorgegaan. Naast de opvolging van de acties van GRIP in 2017, bespraken we o.a. onze nota over de evolutie van de kijk op handicap in Vlaanderen en was er een toelichting over de startnota inkomen.

In 2017 sloten 6 nieuwe vrijwillige medewerkers aan bij GRIP.

In februari, april, juni, oktober en december ontvingen de vrijwillige medewerkers **GRIPplus**. Dit intern e-zine schrijft over recente activiteiten, ontwikkelingen, interessante artikels. We stellen nieuwe vrijwillige medewerkers voor en opmerkelijke activiteiten van vrijwillige medewerkers krijgen een forum.

Medewerkersweekend
in Oostende

Het 2-jaarlijkse **Medewerkersweekend** ging door op 18 en 19 november in Oostende. Er namen 17 GRIPpers deel (in totaal 39, want ook personeelsleden, familie en ondersteuners doen mee). Centrale vraag tijdens het weekend was: "Hoe als mensenrechtenorganisatie impact krijgen op de maatschappij". Voor de uitwerking van dit thema werden we bijgestaan door Steven Desanghere van LABO. LABO vzw is een sociaal laboratorium dat werkt aan emancipatie en sociale verandering. We leerden bij en dachten na over bewegingsmodellen, bewegingsactieplannen en rollen binnen een beweging. Naast inspanning tijdens de workshops, was er ook ruimte voor ontspanning: wandeling aan zee, vrij podium en lekker eten.

GRIP IN 2017:

- Bij GRIP blijft het bestuur in handen van ervaringsdeskundigen: de bestuurders komen 5 keer bijeen voor een Raad van Bestuur en 2 keer voor een Algemene Vergadering
- 4 stuurgroepvergaderingen, waarbij alle GRIPpers mee de acties opvolgen en doorbomen over tal van GRIP thema's
- 6 nieuwe vrijwillige medewerkers
- 5 keer een GRIPplus
- Medewerkersweekend in Oostende op 18 en 19 november

OD21. Standpunten en voorstellen van GRIP worden opgebouwd vanuit ervaringsdeskundigheid

Netwerken van ervaringsdeskundigen

Het **Netwerk Inclusief Onderwijs** kwam 2 keer bijeen. Er werd binnen dit netwerk vooral stilgestaan bij de uitwerking van het nieuwe ondersteuningsmodel voor inclusief onderwijs en de opzet van de debat-lunch over PAB binnen inclusief onderwijs.

Het **Netwerk Echt Werk** vergaderde 2 keer. Hier werd verder werk gemaakt van de startnota werk en werd de sensibilisatie-actie rond werk mee opgevolgd.

De **Netwerken Media/handwatch en Kijk op handicap** worden aangestuurd door de stafmedewerker sensibilisatie. Wegens langdurige ziekte draaiden die in 2017 op een laag pitje. Er was 1 bijeenkomst van het Netwerk Media/handwatch waarbij we dieper stilstonden bij de tv-reeks Tytgat Chocolat (één) aan de hand van het model van de frames van Dr. Tina Goethals.

Het **Netwerk Ondersteuningsbeleid** werkte in 2017 naarstig verder en kwam samen op 28/2, 28/3, 23/5, 27/6, 19/9 en 17/10. In het netwerk bespreken we een aantal thema's ter ondersteuning van de deelname van onze vertegenwoordigster in het Raadgevend Comité van het VAPH en bereidden we eigen initiatieven voor of samenwerking met anderen. We deelden ook informatie met elkaar waardoor we een beter zicht kregen op onder meer de uitvoering van de persoonsvolgende financiering.

In het **Netwerk VN-Verdrag** wordt vooral de aansluiting van GRIP bij de begeleidingscommissie van Unia opgevolgd. Er waren doorheen het jaar 5 afstemmingen.

Vorming

Op 2 december organiseerden we een interne **vorming** voor stafmedewerkers en vrijwillige medewerkers rond storytelling. 16 mensen namen deel aan deze vorming. Tom Rumes, docent aan de Thomas More Hogeschool Mechelen, deed ons goesting krijgen om aan de slag te gaan met transmedia storytelling. Zo veel goesting zelfs dat we meteen al afspraken hebben gemaakt om daar in het voorjaar van 2018 verdere vorming en training rond op te zetten.

Interne vorming over
Storytelling op 2 december

Het is onduidelijk waarom, maar in 2017 volgden de vrijwillige medewerkers van GRIP geen externe vorming. We vinden het belangrijk om hen daar kansen voor te bieden en zullen daar de komende jaren verder op inzetten.

GRIP IN 2017:

- Netwerken van ervaringsdeskundigen werken mee aan de standpunten en acties van GRIP
- Interne vorming storytelling
- Geen deelname aan externe vorming door vrijwillige medewerkers

OD22. We versterken de bekendheid bij, netwerking en samenwerking met andere handicaporganisaties

In de loop van het jaar stemden we onder meer af met Inclusie Vlaanderen, Konekt, Education sans Limites, Hart voor Handicap, Ouders voor Inclusie en Slechtzienden en Blinden Platform Vlaanderen.

Concrete samenwerking was er met Inclusion Europe (deelname tweedaagse over inclusief onderwijs) en ENIL (ondersteuning bij de organisatie van de Freedom Drive).

GRIP IN 2017:

- Afstemming met 6 verenigingen
- Samenwerking o.m. Inclusion Europe en ENIL

OD23. We versterken de bekendheid bij, netwerking en samenwerking met niet-handicaporganisaties en verschillende niveaus

De samenwerking met andere middenveldorganisaties is heel veelvuldig. Twee initiatieven van 2017 springen in het oog:

- **Het M-decreet: kansen voor maatschappelijk kwetsbare kinderen?** Met Samenlevingsopbouw en met het Steunpunt voor Inclusie organiseerden we op 9 februari een themavoormiddag over inclusief onderwijs en het M-decreet. Een twintigtal medewerkers van Samenlevingsopbouw konden we langs deze weg informeren over onze visie op inclusief onderwijs en de concrete toepassing van het M-decreet.
- De samenwerking met de Kinderrechtencoalitie was in 2017 zeer intens, dit naar aanleiding van de opmaak van **het alternatief rapport bij het kinderrechtenverdrag**, dat in het voorjaar van 2018 verscheen. (Zie meer onder OD7)

Medewerkers van GRIP namen verder deel aan volgende activiteiten:

- 17 maart, sectordag Samenlevingsopbouw over vermaatschappelijking van de zorg (Katrijn Ruts);
- 24 mei, Open Forum, De Kinderrechtencoalitie (Patrick Vandelanotte);
- 29 mei, Verkenning mantelzorgpremie, Vrouwenraad (Katrijn Ruts).

GRIP IN 2017:

- Het M-decreet: kansen voor maatschappelijk kwetsbare kinderen? Themavoormiddag i.s.m. Samenlevingsopbouw en het Steunpunt voor Inclusie
- Intense samenwerking met de Kinderrechtencoalitie bij opmaak van het schaduwrapport kinderrechtenverdrag

OD24. Op GRIP werkt een gemotiveerd en professioneel team

Op 31 december 2017 telde de staf van GRIP:

- een **voltijds coördinator** (met opvolging zwaartepunt Mensenrechten): Patrick Vandelanotte
- een 4/5e **stafmedewerker beleid** (opvolging zwaartepunt Kwaliteit van Bestaan): Katrijn Ruts
- een 4/5e **stafmedewerker sensibilisatie** (opvolging zwaartepunt Ervaringsdeskundigheid): Nancy Lievyms
- een 4/5e **medewerker organisatie**: Hayat Adahchour
- een halftijdse (1/2) **medewerker administratie**: Marie Aeles
- een deeltijdse **ondersteuning stafmedewerker met arbeidshandicap** (1/5 met VOP-middelen): Marie Aeles
- een deeltijdse **coach** van een bestuurder met een verstandelijke beperking

De stafmedewerkster sensibilisatie (Nancy Lievyms) was in ziekteverlof vanaf maart en werd deeltijds vervangen door Bart Dusart.

GRIP is, met middelen van de Vlaamse Minister voor Werk, ook werkgever van de voltijdse **stafmedewerker werk** Jos Wouters. Hij ondersteunt het GOHA.

Vorming, training en opleiding

De volgende opleidingen, studiedagen of lezingen werden door stafleden van GRIP bijgewoond:

- 26 januari, congres rechtszaken (Katrijn Ruts);
- 11 maart, Gender voor dummies, Vorming Plus (Marie Aeles);
- 17 maart, sectordag over vermaatschappelijking van de zorg, Samenlevingsopbouw (Katrijn Ruts);
- 18 maart, Inclusiedag, Ouders voor Inclusie (Patrick Vandelanotte);
- 30 mei, Sociale Pijler Europese Unie, Vlaams-Europees Verbindingsagentschap (Jos Wouters);
- 14 juni, Wereldcongres Supported Employment, European Union of Supported Employment (Jos Wouters);
- 27 september, Conferentie Freedom Drive, ENIL (Katrijn Ruts, Patrick Vandelanotte);
- 21 september, Introductiesessie impact, Sociale Innovatiefabriek (Patrick Vandelanotte);

- 21 oktober en 16 december, Haptics, Anna Timmerman vzw (Marie Aeles);
- oktober 2017 – april 2018, Vormingscyclus Leren Organiseren, Vredesactie (Patrick Vandelanotte en Katrijn Ruts);
- 12 december, boekvoorstelling Ik wil gewoon werken, VDAB (Jos Wouters).

OD25. Financiering en andere voorwaarden voor een duurzame werking worden ingevuld

GRIP kan zijn werking uitbouwen op basis van **een nominatum subsidie van Gelijke Kansen Vlaanderen**, concreet vastgelegd in een reeks resultaatsverbintenissen. Voor een goede afstemming tussen GRIP en de Cel Gelijke Kansen Vlaanderen, gingen een viertal overlegmomenten door met Han de Bruijn.

Het **project Handicap en Arbeid** wordt gerealiseerd door een bijkomende financiering vanuit het EAD-beleid (evenwaardige arbeidsdeelname en beleid).

GRIP kan giften ontvangen op de GRIP project-rekening. Op de website van GRIP staat nu ook een pagina STEUN ONS. GRIP beschikt over de machtiging om bij een gift een fiscaal attest af te geven.

GRIP IN 2017:

- Behoud van de nominatum subsidie Gelijke Kansen Vlaanderen
- Projectsubsidie voor het Gebruikersoverleg Handicap en Arbeid

OD26. GRIP belicht en ondersteunt goede voorbeelden van inclusie

GRIP is reeds van bij de opstart in 2012 partner van het **Steunpunt voor Inclusie**. Dit Steunpunt biedt informatie en ondersteuning aan ouders die kiezen voor inclusie. Patrick Vandelanotte, die binnen GRIP het thema inclusief onderwijs opvolgt, nam deel aan de bijeenkomsten van de begeleidingsgroep van het Steunpunt en op tal van punten werkten GRIP en het Steunpunt intensief samen.

We sluiten ook aan bij het inter-universiteir project **Potential** dat inzet op hoe leerkrachten in de klas omgaan met diversiteit.

Andere samenwerkingen, zoals met 't Spel op de Wagen en een onderzoeksgroep rond prenatale diagnostiek situeren zich nog in een voorbereidende fase. Met **Divergent** werd een samenwerking verkend voor een project over het motiveren van werknemers om personen met een handicap in dienst te nemen.

Een onderzoek over inclusie bij co-housing, wat we samen met Samenhuizen Brugge hadden willen opzetten, is niet kunnen opstarten omdat de provincie West-Vlaanderen het ingediende project niet goedkeurde.

GRIP IN 2017:

- GRIP is partner van het Steunpunt voor Inclusie en het Potential Project

OD27. GRIP onderzoekt en ondersteunt juridische stappen om de rechten van personen met een handicap waar te maken

In samenwerking met MDAC (Mental Disability Advocacy Centre) en advocatenkantoor DLA-Piper zetten we in januari een **tweedaagse training** op voor advocaten over het voeren van rechtszaken voor personen met een handicap.

Op informele wijze ondersteunden we een aantal personen met een handicap bij het aangaan van rechtszaken over het recht op inclusief onderwijs en het recht op ondersteuning. Wegens tijdsgebrek kwamen we er nog niet toe om een steviger werking uit te bouwen op het vlak van juridisch actievoeren.

Veel tijd staken we in de laatste input en afstemming voor de **collectieve klacht** van MDAC bij de Raad van Europa over het tekort aan investering in inclusief onderwijs in Vlaanderen. Het Europees Comité voor Sociale Rechten kwam in het najaar tot een uitspraak en die uitspraak wordt bekend gemaakt op donderdag 29 april 2018.

OD28. GRIP biedt vorming over gelijke rechten, gelijke kansen en inclusie

GRIP beschikt over een actueel vormingsaanbod over gelijke rechten, gelijke kansen en inclusie van personen met een handicap. Vormingen op vraag door GRIP in 2017:

- Workshop redelijke aanpassingen (5 keer), bij de Federale Pensioendienst;
- Lezing 'Waarom Inclusief Onderwijs?', bij GO! Onderwijs van de Vlaamse Gemeenschap;
- Lezing VN-Verdrag, Congres Gelijk is Gelijk in Nederland.

GRIP IN 2017:

- 7 betaalde vormingen op vraag

Ledenlijst AV sinds de AV op 21 november 2017

Carolien Callens
Luc Demarez
Nadia Hadad
Eddy Herrebout
Herman Hillen
Dominiek Porreye
Chris Robbroeckx
Viviane Sorée
Patrick Schelfhout
Luc Vanheden
Tess Van Deynse
Anja Van Impe
Monique Van Den Abbeel
Leon Verelst
Johan Vermeiren
Arsène Vyncke

Ledenlijst RvB sinds de AV op 21 november 2017

Carolien Callens (penningmeester)
Luc Demarez (voorzitter)
Nadia Hadad
Eddy Herrebout
Herman Hillen
Patrick Schelfhout (secretaris)
Tess Van Deynse
Luc Vanheden
Leon Verelst (ere-voorzitter)

Raadgever: Dominiek Porreye

Lijst met afkortingen

ENIL: European Netwerk on Independent Living
(Europees Netwerk voor Onafhankelijk Leven)

GOHA: Gebruikersoverleg Handicap en Arbeid

IVRK: Verdrag inzake de Rechten van het Kind

MDAC: Mental Disability Advocacy Centre
(een ondersteunend centrum voor mensen met een verstandelijke handicap)

PAB: Persoonlijke-AssistentieBudget

RIZIV: Rijksinstituut voor Ziekte- en Invaliditeitsverzekeringen

Unia: Interfederaal Gelijkekansencentrum

VAPH: Vlaams Agentschap Personen met een Handicap

VN: Verenigde Naties

VRPH: VN-Verdrag inzake de Rechten van Personen met een Handicap

